

trestného činu. O této žádosti má trestní soud ihned rozhodnouti, a jest také zůstaveno jeho volnému uvážení, zdali povolí žádané zabavení, vztážmo uschování jakož i jiná opatření toliko proti složení přiměřené jistoty či bez jistoty takové.

2. Žádá-li poškozený za přiččení náhrady pro některý jmenovaný přečin u soudce civilního, má tento jak o existenci tak i o výši škody hledě ke všem okolnostem rozhodnouti dle svého volného uvážení (§§ 28 a 29 cit. z.).

3. Jestliže během trestního řízení o některém z přečinů v odst. a) a b) jmenovaných na jevo vyjde, že rozhodnutí závisí na předchozí otázce, o které rozhoduje ministr obchodu (viz shora), má trestní soud předlože potřebné doklady prve požádati tohoto za rozhodnutí o této otázce a vyčkatí jeho rozhodnutí (§ 30, 2 odst.).

VIII. Právo mezinárodní.

Pro ochranu známek, jakož i jmen, firem, znaků nebo obchodních pojmenování závodu podniků cizozemských jsou rozhodny smlouvy neb úmluvy s dotyčnými státy uzavřené. V tom směru sluší posud za platný pokládati zákon ze dne 15. června 1865 d. 45 ř. z., jenž ustanovuje, že předpisy zákona ze dne 7. prosince 1858 č. 230 ř. z. k ochraně živnostenských známe a jiných označení platí pod podmínkou vzájemnosti pro známky a označení živnostníků cizích států. Aby živnostníci dotčeného státu stali se účastnými ochrany svých známek a označení, mají si je dáti zapsati u tuzemské obchodní a živn. komory, jakož i šetřiti ostatních předpisů zákona ze dne 7. prosince 1858. Ze států, jež speciální smlouvy mezinárodní v tom směru s Rakousko-Uherskem uzavřely, sluší zejména uvésti: Belgii (vyhl. vl. ze dne 3. června 1880 č. 61 ř. z.), Brasilii (vyhl. vl. ze dne 11. prosince 1887 č. 136 ř. z.), Dánsko (vyhl. vl. ze dne 25. května 1888 č. 66 ř. z.), Francii (obchodní smlouva ze dne 18. února 1884 č. 27 ř. z.), Německo (úmluva ze dne 6. prosince 1891 č. 23 ř. z.), Nizozemsko (vyhl. ze dne 10. prosince 1887 č. 135 ř. z.), Spojené Státy Severoamerické (úmluva ze dne 25. listopadu 1871 č. 66 ř. z. z r. 1872), Rumunsko (úmluva ze dne 28. ledna 1893 č. 121 ř. z.), Rusko (úmluva ze dne 24. ledna — 5. února 1884 č. 66 ř. z.), Švédsko a Norvéžsko (vyhl. vl. ze dne 10. května 1890 č. 77 ř. z.) a Švýcarsko (vyhl. vl. ze dne 3. dubna 1886 č. 52 ř. z.).

Literatura: Randa, Soukromé právo obchodní, Praha, 1894 IV. vyd., § 11 a).

Okamžiky světlé.

I. Pojem.

Světlým okamžikem (*lucidum intervallum*) zove se onen stav člověka choromyslného nebo v deliriu se nalézajícího, ve kterém známky porušené rovnováhy duševní dočasně zaniknou, aniž však nemoc přestane. Světlé okamžiky rozeznávají se od *remisse* (poleva nemoce), při které nastane pouze úbytek intensity nebo extensity příznaků nemoce trvajících, nebo od *recidivy* (návrat nemoce), při které opětné onemocnění jest novou ale touž nemocí. Světlé okamžiky nastávají skutečně při melancholii, manii, šilenství, periodickém zmatení mysli, deliriu, které se vyvolá prudkou horečkou nebo vyprázdněním krve až do vyčerpání (*inanice*). Světlý okamžik lze však zřídka a těžko rozeznati od pouhé *remisse*, zvláště jest velmi těžko časově vymeziti poslední znatelné a první opět nastupující známky nemoci.

Světlé okamžiky trvají zpravidla krátce několik hodin neb dní, ve kterémžto čase nemoc toliko dřímá, avšak skrytě trvá dále, takže stav zdánlivého zdraví neposkytuje ještě záruky pro zdraví skutečné. Nelze tudíž vyloučiti možnost, že organická změna na právní nebo protizákonné jednání ve světlém okamžiku předsevzaté vliv má a že tudíž se neprovede toto s plným vědomím a rozmyslností, rozvahou a vážností (§§ 1 a 2 tr. z., §§ 565 a 869 o. o. z.). A proto zákonodárství rakouské ku okamžikům, jak v oboru práva občanského tak trestního, jen zřídka kdy, měrou velmi obmezenou a s opatrností největší přihlíží.

II. Právo občanské.

1. Nabytí držby.

Byl-li zuřícímu, šílenému nebo blbému, který úplně zbaven jest rozumu svého neb aspoň není s to, by poznal následky svých jednání, po provedeném soudním prohlášení za blbého nebo šíleného zřízen kurator, má se osoba dotyčná tak dlouho za šíleného nebo blbého ve smyslu právním považovati (§§ 270 a 273 o. o. z.), pokud by tato kuratela dle § 283 o. o. z. zrušena nebyla. Uchopí-li se osoba taková držby, nemá to žádného účinku, a držby nabytí nemůže (§ 310 o. o. z.). Při tom nezáleží na tom, zda osoba tehdy, kdy se chtěla držby uchopiti, se nacházela ve stavu plné rozmyslnosti či nic, neboť zákon nečiní v tom ohledu žádné zmínky. Pokud však osobě takové opatrovník zřízen nebyl, jest ve světlých okamžicích úplně způsobilou k činům a tím i k nabytí držby, poněvadž se za to má, že způsobilost k právním činům tak dlouho trvá, pokud zákonné obmezení její dokázáno nebylo.

2. Poslední pořízení.

Platnost posledního pořízení učiněného člověkem rozumu zbaveným závisí na tom, zda byl tento při sepisování jeho úplně rozmyslným, tedy zda je sepsal ve světlém okamžiku. Stanoví totiž § 567 o. o. z., že ten, kdo tvrdí, že zůstavitel, který byl rozumu zbaven, při pořizování poslední vůle při rozumu byl, musí dokázati toto své tvrzení buď znalci nebo vrchnostenskými osobami, které důkladně duševní stav zůstavitelův prozkoumali, anebo jinakým spolehlivým způsobem. Při tom nesejde na tom, zda zůstavitel v čas posledního pořízení soudně za šíleného nebo blbého prohlášen byl nebo zda opatrovníka měl, čili nic. Vždy však musí v takovémto případě duševní stav zůstavitelův prokázati ten, kdo tvrdí, že zůstavitel při rozumu byl (§ 104 s. ř., §§ 266 a 270 nov. s. ř.), poněvadž zřízení opatrovníka zakládá domněnku, že zůstavitel byl nespůsobilým k pořízení poslední vůle a že poslední pořízení za trvání opatrovnictví jím zřízená jsou neplatná (§ 566 o. o. z.). V případě § 567 o. o. z. jest důkazu znalci dáti přednost, poněvadž dle § 283 o. o. z. otázka, zda šílený či blbý rozumu opět nabyl, po důkladném vyšetření okolností na základě trvalé zkušenosti a vysvědčení lékařů, kteří k vyšetření soudem ustanoveni byli, rozhodnouti se musí. Zákon však nechtěl jedině tento důkaz za přípustný prohlásiti, poněvadž v mnohých případech přivolání znalců není možné. Dle § 567 o. o. z. může se tento důkaz také provésti vrchnostenskými osobami, které důkladně duševní stav zůstavitelův prozkoumaly (na př. úředníky a strážci v ústavech pro choromyslné), jakož i jinými spolehlivými důkazy, zvláště hodnověrnými svědky. Závažnost důkazů jest hlavně z těchto okolností posuzovati: zda zůstavitel i jindy častěji trvalé světlé okamžiky měl; zda světlý okamžik, během kterého prohlášení se stalo, jen krátce

trval, v kterémžto případě nebývá z pravidla světlý okamžik úplně jasný, zda svědek jest způsobilý a nepředpojatý, zda obsah prohlášení rozvahu a rozmyslnost potvrzuje, zda nemohli býti znalci neb soudní oboby přibráni (Zeillerův komentář sv. 2, str. 439).

3. Smlouvy manželské.

Sporna jest otázka, zda rozumu zbavený, i když nepředcházel žádné prohlášení za šíleného nebo blbého, může ve světlém okamžiku učiniti platnou smlouvu manželskou čili nic. I v tomto případě platí to, co bylo v odst. 1. řečeno. Osoba, která soudně za šíleného nebo blbého prohlášena nebyla a pod kuratelou není, musí se považovati za způsobilou k právním činům, a může tudíž též platnou smlouvu manželskou učiniti (§§ 17 a 18 o. o. z.). Pro tento náhled mluví také ustanovení § 99 o. o. z., dle kterého platí vždy domněnka pro platnost manželství, takže překážka tato by se prokázati musila (§ 104 s. ř., §§ 266 a 270 nov. s. ř.). Někteří kanonisté považují manželství ve světlém okamžiku uzavřené za přípustné (Kutscher, Knopp, Vering), mají však za to, že farář v takovém případě dříve rozhodnutí biskupské si opatřiti musí; jiní proti tomu prohlašují, že uzavření manželství choromyslného ve světlém okamžiku dle rakouského práva (§§ 273 a 283 o. o. z.) jen tehdy jest přípustným, pokud by tento nebyl soudně za šíleného nebo blbého prohlášen, nikoli však, pokud by snad kuratela, jemu ustanovená, nebyla zrušena (Helfert, Rittner). Z rak. civilistů jest Stubenrauch toho náhledu, že člověk rozumu zbavený, i kdyby nebyl prohlášen za šíleného nebo blbého, i za světlého okamžiku žádného platného manželství učiniti nemůže, proti tomu Dolliner, Winiwarter a Ellinger pokládají smlouvu manželskou uzavřenou ve světlém okamžiku osobou soudně ještě za šílenou neprohlášenou za platnou.

4. Smlouvy vůbec.

Smlouva učiněná ve světlém okamžiku šíleným nebo blbým, ať byl za takového soudně prohlášen čili nic, jest dle § 865 ve spojení s § 273 a 283 o. o. z. neplatnou.

5. Náhrada škody.

Dle § 1310 o. o. z. má soudce v jednotlivém případě vyšetřiti, zda šílený jednal při poškození jím způsobeném svévolně čili nic; v prvním případě nelze jeho závazek k náhradě škody posuzovati přesně dle § 1295 o. o. z., ale přece dle okolností jej ku větší nebo menší náhradě odsouditi.

III. Řád soudní.

1. Svědci.

Zavržitelnými svědky jsou dle § 140 s. ř. osoby ty, ohledně jichž pochybno jest, zda v čas, kdy se děj, který se má dokázati, stal, byly způsobilé duševně nebo smyslně chápati, nebo ohledně jichž jest pochybno, zda v době výslechu duševně zdravý jsou. Dle § 214 s. ř. mohou tito svědkové jen s výslovným svolením odpůrcovým připuštěni býti. O nějakém ohledu ku světlému okamžiku nemůže zde řeči býti. Tytéž zásady platí i pro přísežné slyšení stran jako svědků v řízení bagatelním (§ 54 říz. ve v. nep.).

2. Přísaha stran.

Přísaha jest nepřipustna, je-li osoba mající přísahati choromyslnou (§ 140 s. ř.).

IV. Nový soudní řád.

Osoba choromyslná může býti vyslechnuta jako svědek, jestliže v době, k níž se výpověď její vztahovati má, byla způsobilou pozorovati

to, co dokázáno býti má. Dle § 320 nov. s. ř. jest však kromě toho potřebí, aby svědek byl způsobilý ku sdělení toho, co pozoroval, musí tedy osoba choromyslná, má-li býti přípustným svědkem, jak v době, kdy rozhodné skutečnosti pozorovala, tak i v době, kdy o nich se vyslýchá, ve světlém okamžiku se nalezati.

V. Právo trestní.

1. Dle § 2 lit. a) a b) tr. z. nepřičítá se trestní čin neb opomenutí za zločin, je-li pachatel zbaven zcela rozumu, nebo dopustí-li se činu za střídavého pomatení mysli v čase, kdy pomatení právě trvalo. K okolnostem prvního řádu patří duševní choroby, při kterých nenastane nikdy světlý okamžik (jako blbosť), k okolnostem druhého řádu pak takové, u kterých nastává světlý okamžik (jako: melancholie, manie, šílenství, periodické pomatení, delirium). Při choromyslných řádu druhého hleděno bude ku světlým okamžikům potud, pokud by jimi odůvodněna byla přičetnost pachatelova. Nastane-li pochybnost o tom, zda obviněný má rozum, neb zda je na mysli pomaten tak, že by přičetnost vyloučena býti mohla, jest duševní stav obviněného dvěma lékaři vyšetřiti. Tito mají o svém nálezu zprávu podati, všecky okolnosti na posouzení duševního stavu obviněného rozhodné sestaviti, je dle jich významu jak jednotlivě tak i v souvislosti s ostatními zkoumati a uznají-li, že jest tu skutečné pomatení mysli, povahu choroby, druh a stupeň její stanoviti a prohlásiti, jaký vliv choroba na představy, pudy a jednání obviněného měla a ještě má a zda v jaké míře tento duševní stav při předsevzetí činu trval (§ 134 tr. ř.).

2. Dle § 151 č. 3 tr. ř. nesmějí se jako svědci vyslýchati osoby, které v dobu, kdy mají svědectví vydati, pro svoji tělesnou nebo duševní vadu nejsou s to, pravdu udati. Dle § 170 č. 5 tr. ř. nesmějí jako svědci v předběžném vyšetřování býti v přísahu vzaty osoby, které trpí povážlivou slabostí, nejsouce s to pozorovati a se upamatovati. Jsou tedy svědci, kteří jak v čase, kdy rozhodné skutečnosti pozorovali, tak v době výslechu, okamžiky světlé měli, svědky přípustnými.

Okolnosti polehčující (v právu trestním) jsou skutečností trestný skutek dílem předcházející, dílem jej provázející, dílem po něm následující, jež vinu pachatelovu zmenšují. Právní význam jejich záleží jednak v tom, že trest nejmenší zákonné sazby trestní více nebo méně se má přiblížiti nebo že soudce užiti má mimořádného práva zmírňovacího (všeobecné polehčující okolnosti); jednak v tom, že při jednotlivých trestních činech zákon sám následkem toho mírnější trestní sazbu stanoví (zvláštní okolnosti polehčující). Jak jedny tak i druhé plynou dílem z povahy skutku (objektivní), dílem z vlastností pachatelových (subjektivní okolnosti polehčující).

Trestní zákonník (rovněž jako voj. tr. z. §§ 111—115) a tr. z. pro Bosnu a Hercegovinu (§§ 80—84) vypočítává v §§ 46 a 47 pro zločiny a v § 264 pro přečiny a přestupky příkladem všeobecné polehčující okolnosti, jež nejčastěji se vyskytují. Z povahy skutku plynou na př. polehčující okolnosti, že skutek zůstal pouze pokusem dle stadia, kdy od pokračování v trestném skutku se ustalo; že škoda způsobená jest nepatrná, že pachatel dobrovolně většího poškození se zdržel atd. Naproti tomu polehčující okolnosti z vlastností pachatelových plynoucích jsou na př. věk pod 20 let, bezúhonný život, prudké vzrušení mysli přirozeným pohnutím způsobené,